

Bărbatul
care a uitat
cine e
și alte
povestiri
dintr-o
viață de
neurolog

Lifestyle

Dr. NIALL TUBRIDY

Traducere din engleză de
Cristian Cimpeanu

Cuprins

1. Primele lecții	11
2. Amnezie la malul mării	19
3. Armăsarul	26
4. Moș Crăciun în vizită la Barons Court	31
5. Primele impresii	35
6. Tabloul de ansamblu	42
7. Localizarea avariei	55
8. Uși glisante	63
9. Se întâmplă doar în minte?	69
10. Înscris la medicină la șaptesprezece ani	75
11. Numeroasele fețe ale sclerozei multiple	83
12. Să trăiești cu eticheta bolii	94
13. O durere de cap	105
14. Miercuri noaptea la Coppers	112
15. Aşa tată, aşa fiu	121
16. Vindecă-te pe tine însuți	127
17. Înecată	132
18. Kevin și Aristotel	138
19. Consecințe	145
20. Mai mult decât un simplu sughiț	152

21. Epuizare	156
Respect pentru oameni și cărți	
22. Fără echilibru	161
23. O latură ascunsă a cancerului	167
24. Povestea lui Anthony	173
25. O zi din viață	184
26. Transmiterea ștafetei	195
27. Prețul plătit pentru a spune DA rochiei de mireasă	206
28. Dr. Google	211
29. El însuși	220
30. Paralizia tremurândă	226
31. Povestiri cu final neașteptat	237
32. Doctor în secolul al XXI-lea	252
33. „Încep să-mi pierd mintile?“	258
34. „Unde se duc toți oamenii bătrâni?“	269
 Încheiere	278
 Mulțumiri	285

1

Primele lecții

Nu uiți niciodată momentul când trebuie să spui pentru prima oară unui om că viața lui se va schimba pentru totdeauna. Aveam douăzeci și opt de ani, iar pacienta mea era cu doar trei ani mai Tânără. Jenny ieșise afară pentru o alergare când simțise că pierde controlul asupra piciorului drept. S-a dus la medicul de familie, care a trimis-o la unitatea locală de primiri Urgențe. De acolo au trimis-o imediat la departamentul de neurologie al unui mare spital din Londra unde, pe vremea aceea, eram rezident. Șeful meu, medicul specialist neurolog, fusese chemat în altă parte, așa că am fost nevoie să o văd singur. A intrat în salonul de consultații cu sprijinul unei asistente. Ambele picioare îi erau atât de slăbite încât păseau foarte nesigur chiar și cu ajutor.

Eram tot atât de panicat pe cât era Jenny de speriată. I-am verificat istoricul medical și a amintit că un unchi de-ai ei avea scleroză multiplă (SM). Acesta era un semnal de alarmă pentru că, date fiind simptomele și profilul ei — femeie, Tânără, albă —, SM era o posibilitate foarte solidă. A menționat în treacăt că suferise, cu câțiva ani înainte, un episod în care avusese vederea încețoșată vreme de câteva săptămâni, dar că la vremea respectivă nu dăduse importanță. I-am făcut câteva teste neurologice de rutină. Avea reflexe rotuliene foarte bruște, un semn rău. Când i-am frecat ușor tălpile picioarelor, degetele mari au sărit în sus. De asemenea, un semn rău. Degetul mare al adulților trebuie să se îndoiească în jos atunci când stimulezi talpa, dar

când sistemul nervos este afectat, acesta revine la „starea de bebeluș” și se îndreaptă, în schimb, în sus. Când degetele mari ale lui Jenny au sărit în sus, am știut că suferise leziuni nervoase grave.

Câteva săptămâni mai târziu am primit rezultatele examenului RMN. Creierul ei ne arăta toate semnele pe care ne aşteptăm să le vedem la cineva cu SM. Deși nu făceam altceva decât să-i confirm lui Jenny ceva ce amândoi bănuiam cu tărie, momentul a fost devastator. „Unchiul meu se află într-un scaun cu rotile de când îl ștui”, a spus și a început să plângă. I-am răspuns că nu toți oamenii cu SM sunt dependenți de scaunul cu rotile. M-a întrebat dacă pot să-i garantez că nu va ajunge în scaun și am recunoscut că nu.

Toate astea se întâmplat în perioada pre-Google, când cunoștințele pacienților despre starea lor neurologică erau mai mult anecdotine. Astă însemna că, inevitabil, cazurile cele mai grave, cu cea mai mare vizibilitate, erau singurele despre care oamenii aveau cunoștință. Jenny se gândise firesc la unchiul ei și nu avea habar de toți acei bolnavi cu SM care duceau o viață destul de normală, fără vreo dizabilitate. Jenny n-avea de unde să știe că avea șansa să ducă o viață mai bună decât unchiul ei, dar, oricât de mult mi-aș fi dorit să fie așa, nu puteam să-i promit nimic. Tot ceea ce puteam spera să fac era să o ajut să-și înțeleagă boala, să-i explic opțiunile de tratament, care la vremea aceea erau destul de limitate, și să o încurajez cât puteam de mult.

Situată lui Jenny m-a interesat în mod deosebit pentru că pentru mine reprezenta o piatră de hotar personală — doctorii sunt încântați în mod morbid de primul lor diagnostic major, iar eu nu eram diferit. Deși pare crud, ceea ce susține eforturile inițiale ale medicilor tineri de a-și ajuta pacienții este pasiunea pentru disciplina lor. Ca în toate slujbele, ești bucuros să pui în practică în lumea reală anii grei de studiu. Îți dorești să le povestești prietenilor despre marile diagnostice pe care le-ai stabilit și să urmărești impactul încercărilor

tale de a ajuta oamenii. Acum mă simteam cu adevărat ca un neurolog.

Mi-a luat câțiva ani până să îmi dau seama ce fel de doctor vreau să fiu. Să diseci un creier în laboratorul de anatomie era, ei bine, dezgustător, aşa că am știut aproape din capul locului că specializarea chirurgie nu era pentru mine. Îmi plăcea însă cardiologia, iar câteodată cochetam cu ideea de a deveni medic geriatru. Apoi, în anul al patrulea, am fost repartizați în secțiile spitalelor, o experiență dezolantă. Ca atâtea generații de studenți de dinainte și de după noi, rătăceam deznădăjduiți prin secțiile de spital încercând să ne ferim din calea oricui. În timpul vizitelor sedeam cu toții adunați undeva în spate în timp ce doctorii adevărați vorbeau și examinau pacienții. Îi iubeam pe profesorii care își găseau timp să ne dea explicații. Cei mai exigenți se dovedeau a fi și cei mai entuziaști și, cu siguranță, cei de care aveam să ne amintim.

Unul dintre primele mele stagii a fost cu echipa de neurologie în fruntea căreia se aflau doi specialiști bine-cunoscuți. În ochii mei tineri, aceștia semănau cu niște giganți aflați cu mult deasupra tuturor celorlalți medici. Perspicacitatea lor clinică era exceptională și nu păreau să aibă nevoie de mai mult de câteva minute pentru a diagnostica un pacient cu o aroganță dezvoltată. Reușeau să facă în aşa fel încât un diagnostic complicat să pară ușor. Desigur, era multă vanitate în joc, dar în spatele atitudinii sfidătoare se afla foarte multă claritate în ceea ce făceau și în modul în care o făceau.

Firește, m-am îndrăgostit de neurologie pe loc. Iubeam caracterul logic al anamnezei și examinării. Eram fascinat de maniera foarte fin acordată în care neurologii reușeau să asculte fiecare cadență a vocii pacientului, de modul în care observau, cu o precizie aproape detectivistică, fiecare urmă de mișcare. Erau ca niște electricieni pricepuți care puteau găsi cu exactitate locul în care circuitele ori lămpile sunt defecte. Adoram discuțiile pe care le purtau despre cazurile

neobișnuite și modul în care dezbatăreau semnificația semnelor clinice. Spectacolul la care eram martori de undeva din spatele grupului de asistente și medici rezidenți era însuflaretor.

Pe lângă asta, am primit o lectie uriașă de modestie de la pacienții care primeau adesea un diagnostic ce avea să le schimbe viața, de la felul în care răspundea emotional la loviturile destinului și de la felul în care persoana iubită vegheea asupra lor în momentele de agonie și extaz. Credeam că nimic nu poate fi mai important decât tratarea oamenilor al căror creier este bolnav. Vedeam în această activitate o cale minunată de a cunoaște pacienții ca persoane individuale și simteam că aveam acces la un nivel mai profund.

Dat fiind că eram atras de neurologie la nivel existențial, este curios că n-am fost niciodată interesat să continui în specialitatea tatălui meu, psihiatria, deși nu există nicio îndoială că cele două subiecte sunt legate (astăzi mai mult decât oricând). Bănuiesc că doream să îmi croiesc propriul drum, fără sprijin din afară. Aveam adesea controverse cu tata asupra a cât de puțin pot face, în aparență, psihiatrii pentru pacienții lor, dar asta este o critică adusă în mod curent și neurologilor.

În zilele acelea, dar probabil și astăzi, neurologia era privată ca o alegere bizară. Neurologii au fost considerați multă vreme ca fiind situații pe latura intelectuală a medicinei — tociliari cu papion care caută semnificații ezoterice în lucruri simple —, dar numai pentru că studiezi creierul nu înseamnă că și ești „mintos“. Cred că reputația neurologiei își are originea în anii studenției noastre. Pe vremea când mă pregăteam să devin doctor, la începutul anilor 1990, aveam atât de puține tratamente medicamentoase la dispoziție încât părea că miza era stabilirea unui diagnostic și nu capacitatea de a ajuta cu adevărat oamenii. Nu e de mirare că atât de puțini dintre prietenii mei erau atrași de neurologie pentru că, pentru ei, tocmai astă era scopul real al medicinei.

Jenny a fost internată în spital pentru a ne permite să-i evaluăm mai bine opțiunile de tratament și o vizitam de două ori pe zi. Lacrimile alternau cu râsetele. Se râde adesea în spitale. Îi ajută atât pe pacienți, cât și pe doctori să traverseze momentele cele mai grele ale unui tratament.

Jenny nu părea să aibă mulți vizitatori, ceea ce era străinu pentru o femeie Tânără cu o familie numeroasă. Când am întrebăt-o, a tăcut brusc. Se simtea stingherită, mi-a spus. Ceruse familiei să nu o viziteze și le spusese că spitalul interzicea vizitele în prima săptămână de boală. Nu dorea să fie văzută în starea în care se afla pentru că știa că, atunci când o vor privi, gândul îi va duce automat pe toți la unchiul a căruia viață fusese deturnată de aceeași maladie.

În cele din urmă, mi-a mărturisit cu ochii în lacrimi că urma să se căsătorească peste șase luni.

— E o veste minunată, am spus. Felicitări!

Era însă evident pentru amândoi că viața ei se schimbă irrevocabil.

M-am oferit să-i dau vestea logodnicului ei atunci când urma să o viziteze. Am văzut cum o cuprinde panica, cum i se contractă chipul într-o grimasă de furie.

— Să nu îndrăznești! a strigat la mine.

— Dar trebuie să îi spui! am izbutnit surprins. Nu poți să te măriți cu cineva și să nu-i spui adevărul.

Cât de naiv eram!

— N-o să se însoare niciodată cu mine dacă va afla că aş putea ajunge într-un scaun cu rotile! Tu te-ai căsători cu cineva aflat în situația asta?

Sunt aproape 25 de ani de atunci, dar încă pot să-i văd chipul brăzdat de lacrimi și furia din priviri. Eram Tânăr, dar nu chiar atât de Tânăr. Eram eu însumi prins într-o relație în timpul acela și mă întrebam ce aș fi simțit dacă prietena mea ar fi ascuns așa ceva de mine. La acest gând devineam aproape la fel de furios ca Jenny pentru că mi se părea o înșelăciune dintre cele mai crude. Dar eram Tânăr și sănătos. Aveam în față o Tânără aflată într-o stare de adâncă

frământare, care se confrunta cu perspectiva unei vieți petrecute cu o infirmitate gravă. Pe deasupra, doctorul său fără inimă avea de gând să-i dezvăluie logodnicului ei secretul. Nu e de mirare că era furioasă, nu doar pe mine, ci și pe întreaga lume.

I-am promis că-i voi respecta dorința și că nu voi spune nimic, dar am plecat de acolo cloicotind. Nici acum nu-mi este clar împotriva cui se îndrepta mânia mea. A minciunii ei sau a faptului că îmi fusese zdruncinată încrederea în relațiile amoroase? Ce aş fi simțit *cu adevărat* dacă Jenny ar fi fost viitoarea mea mireasă? Ce aş fi simțit dacă aş fi fost în pielea ei și aş fi fost incapabil să-mi mișc picioarele după ce tocmai mi s-a spus că am SM? Ce aş fi făcut?

„Jubirea nu-i iubire ce se schimbă în clipa când schimbarea o-ntâlnește“, a citat o asistentă în vîrstă când am dat buzna în birou plângându-mă cu voce tare de iminentă trădare a lui Jenny.

Răspunsul ei m-a luat prin surprindere. Era asistentă de neurologie dinainte de a mă naște eu și văzuse întreaga gamă de emoții pe care o oferă specialitatea. Era calmă și avea o atitudine încurajatoare chiar și față de cei mai isterici pacienți sau rude (sau medici stagiaři) și am învățat o mulțime de lucruri de la ea.

— Nu e treaba ta, ca doctor, să judeci oamenii. Oricât de bune sau de greșite ar fi deciziile ei, sunt decizii pe care trebuie să le ia ea, nu noi.

— Dar nu e nedrept să nu-i spună logodnicului ei? Nu e responsabilitatea mea să-i explic și lui situația ei?

— Poate părea nedrept, dar n-are nimic de-a face cu noi, mi-a replicat ferm.

Avea dreptate, desigur. Nu este responsabilitatea doctorului — și nici nu este permis — să comunice cuiva informații medicale despre pacient fără acordul acestuia. Uneori, acest imperativ provoacă consternare, aşa cum se întâmplă, de exemplu, atunci când un părinte sau un soț îngrijorat cere să discute diverse lucruri fără sătirea pacientului, dar este una

dintre regulile de aur ale medicinei, care protejează caracterul privat și confidențialitatea relației doctor-pacient.

A fost una dintre primele lecții primite. Am învățat să mă detașez de viața pacienților și să nu mă mai implic emoțional în îngrijirea lor dacă doream să mă achit de sarcina — suficient de dificilă în sine — de a-i face bine și de a le oferi susținere pe termen lung. Nu voiam să devin rece și indiferent, dar există o linie peste care trebuia să învăț să nu calc în anii ce aveau să vină. De cele mai multe ori, speră să păstrezi echilibrul corect și treci mai departe la următoarea problemă. Dar când noptile fără somn încep să se adune și îți frământă mintea târziu în noapte întrebându-te ce s-ar putea întâmpla cu un pacient și ce îi rezervă viitorul, realizezi că ești în pericol să calci din nou peste acea linie.

A doua zi, când îl însoțeam pe medicul specialist la vizită, abia dacă puteam să o privesc pe Jenny în ochi. L-am întrebat care este părerea lui despre atitudinea ei.

— Nu fi ridicol! mi-a răspuns. Asta nu e treaba noastră și, cu cât vei realiza mai repede acest lucru, cu atât mai bine.

Puțin mai târziu, s-a mai îmblânzit și mi-a spus că trebuie prin aceleși experiențe ca doctor Tânăr și că înțelesese că aceasta nu este abordarea corectă a modului de a gândi despre pacienți.

Mi-a luat câteva săptămâni să înțeleg decizia lui Jenny de a nu-și înștiința logodnicul. L-am întâlnit pe Tânăr numai o dată și l-am salutat, dar nu mi-a pus nicio întrebare. În schimb, mi-a mulțumit pentru că-i ajutasem logodnica să se simtă mai bine. S-au căsătorit mai târziu, în același an, și i-am reîntâlnit în clinică la un an după aceea. Jenny se simtea bine și nu mai suferise niciun atac de SM. M-am mutat din spitalul respectiv, aşa cum se obișnuiește în cazul doctorilor tineri și rătăcitori, și nu am aflat niciodată ce i-a rezervat viitorul acestui cuplu Tânăr sau dacă scleroza multiplă a revenit vreodată. Le voi rămâne întotdeauna recunosător pentru ceea ce m-au învățat și, în consecință, pentru modul în care am predat de atunci această lecție generațiilor de medici

tineri. Este extraordinar cătă influență poate avea un singur pacient fără ca el să realizeze vreodată acest lucru. La fel de recunoscător îi sunt înțeleptei și răbdătoarei asistente. Încă prețuiesc momentul în care m-a luat deoparte la o cafea ca să îmi bage mintile în cap.

2

Amnezie la malul mării

„Am luat micul dejun, am condus până la Dun Laoghaire și m-am plimbat. Nu îmi amintesc nimic din următoarele șase ore.“

„De fiecare dată când am orgasm, îmi explodează capul.“

„Aseară l-am văzut pe Moș Crăciun. Era în dormitor, într-un elicopter deasupra capului meu.“

De câte ori auzeam povești ca acestea, știam exact de ce ador să fiu neurolog. Să cunoști oameni care tocmai au trecut hotarul dintre tărâmul sănătății neurologice și cel al maladiei este o sursă nesfârșită de fascinație. Oameni obișnuiți, care își trăiesc viețile obișnuite, la fel ca mine și ca dumneavoastră, se confruntă dintr-odată cu fragilitatea propriei minți.

Aud în mod regulat doctori tineri care diagnosticează pentru prima oară un sindrom neurologic neobișnuit și, deși mi-e drag entuziasmul lor — care îmi amintește de al meu —, trebuie să le reamintesc, lor dar și mie însuși, că lucrurile rare sunt doar atât: rare. Din nefericire, în lumea medicinei, lucrurile rare sunt întotdeauna interesante și nicăieri nu se aplică această regulă mai mult decât în neurologie.

Nathan era un bucătar canadian care locuia în Dublin împreună cu Janet, soția sa în vîrstă de 25 de ani. Erau stabiliți de mulți ani în Irlanda, unde aveau un mic restaurant pe care îl administrau împreună. Viața era bună, iar Nathan avea puține griji. Era sclavul obișnuinței. Rutina sa zilnică consta într-un mic dejun împreună cu Janet și, după un duș

Reșeptorii sunt înțeleși și pot să se comunice cu oamenii. Într-o plimbare lungă. Conducea până în parcarea spitalului St. Michael din Dun Laoghaire, unde lăsa mașina și pornea pe jos preț de aproape o milă până la digul de est al portului Dun Laoghaire, pe care îl străbatea la pas. În timpul plimbărilor sale, lui Nathan îi plăcea să reflecteze asupra evenimentelor din ziua precedentă și să plănuiască meniurile pentru seara următoare.

Într-o dimineață rece de februarie, Nathan își repetă ca de obicei activitățile rutinare și nimic nu părea nelalocul lui când se întoarse acasă.

— Cât e ceasul? o întrebă pe Janet.

— Aproape zece și jumătate.

După un minut, întrebă din nou:

— Cât e ceasul?

— În jur de zece și jumătate, repetă ea răspunsul, presupunând că prima oară nu o auzise.

— Dar cât e ceasul acum?

Exasperată, Janet întoarse capul spre soțul ei care ședea la masa din bucătărie privind în gol. Părea încă unul dintre acele momente din lungul lor mariaj în care el nu asculta ce i se spune.

— Începi să surzești sau nu mă bagi în seamă? întrebă.

Îi privi pentru o clipă chipul lipsit de expresie când Nathan deschise gura:

— Cât e ceasul?

Nu exista nicio inflexiune în vocea lui.

— Cât e ceasul? întrebă din nou.

— Ce se întâmplă cu tine?

Fusește mai întâi amuzată, apoi iritată gândindu-se că era victima unei glume. Acum începea să fie îngrijorată.

— Cât e ceasul?

Janet schimbă tactica în timp ce Nathan vorbea privind în depărtare.

— OK, destul! ridică ea tonul. Avem treburi de făcut înapoite de a deschide restaurantul.

— Dar cât e ceasul? întrebă el ca și cum Janet nu se afla în aceeași încăpere.

Încercând să rămână calmă, se așeză alături de el și îl apucă de mână.

— Nath, ești în regulă?

Un moment de încordare, o clipire scurtă din gene și...

— Cât e ceasul?

Cuprinsă de panică, îl conduse în camera de zi. Părea să se miște normal, iar expresia facială, deși absentă, nu era asymmetrică. Gura nu-i era căzută într-o parte (auzise la radio că acesta era un semn după care puteai să-ți dai seama dacă cineva a suferit un accident cerebral). Se așeză lângă el pe canapea.

— Nath, sunt eu, Janet. Nu mă recunoști?

O privi în ochi, iubirea vieții lui. Pentru o clipă, lui Janet i se pără că Nathan îi recunoaște trăsăturile atât de familiare.

— Cât e ceasul?

Când am ajuns să îl consult pe Nathan la Urgențe, trecuseră mai bine de trei ore de la micul dejun cu omletă și pâine prăjită din dimineață aceea. Părea calm, aproape senin, dar săracă soție era într-o stare jalnică. Încerca din răspunderi să-și ascundă panica și spaima care o cuprinseaseră, dar nu putea opri lacrimile care îi curgeau șiroaie pe obraji. Îl ținea delicat de mână și îl îndruma prin departamentul plin de oameni aşa cum ghidezi un copil printre un mall aglomerat. Nathan părea să ignore tulburarea ei. Era complet indiferent față de ceea ce se întâmpla în jurul lui.

Între timp, adăugase o nouă întrebare la repertoriu: „Unde mă aflu?” I-am spus că se află la departamentul de Urgențe al spitalului St. Vincent. Spitalul se afla la mai puțin de douăzeci de minute de casa lui, într-o zonă pe care o cunoștea foarte bine. M-a privit cu aceeași lipsă de interes față de lucrurile din jur.

— Unde mă aflu?